

Stefan OPREA

Carte despre MARGARETA BACIU

În seria intitulată „Galeria teatrului românesc”, patronată de revista „Teatrul azi” și coordonată de criticul Florica Ichim – serie în care au apărut până acum șase cărți despre actori și regizori din prima linie valorică a scenei naționale – a ieșit recent de sub tipar un substanțial volum despre marea actriță Margareta Baciu, fruntașă a „generației de aur” a Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Iași. Elaborat de profesoara Sorina Bălănescu, critic și istoric de teatru erudit și pasionat, volumul *O viață în sute de roluri. Margareta Baciu* se constituie ca un portret complex și vibrant al unei personalități artistice dintre cele care marchează decisiv viața unei scene și, totodată, ca o imagine cuprinzătoare a unei epoci teatrale; căci, urmărind evoluția actriței vreme de șase decenii (1920–1980), autoarea pune în evidență nu doar realizările acesteia, ci un vvasicomplet context teatral cu tot ce a fost semnificativ și demn de a rămâne în istoria teatrului: cu regi-zori, actori, directori, repertoriu și cu ecurile consemnate în cărți și în presă sau perpetuate de memoria publicului. Acribia cercetătoarei nu lasă nimic neinvestigat, astfel că opiniile ei, exprimate cu o competență de specialist, se sprijină nu doar pe bogatele cunoștințe proprii – care sunt ale unui om ce a trăit în teatru –, ci și pe mărturiile criticilor vremii, pe amintirile scrise rămase de la actriță, pe caracterizările făcute acesteia de aleși oameni de cultură (Ionel Teodoreanu, Aglae Pruteanu, Otilia Cazimir, Anny Braeschi, Lucia Braborescu, Lucian Pintilie,

Cătălina Buzoianu ș.a.), încât din cartea Sorinei Bălănescu aflăm cine a fost Margareta Baciu și, mai ales, ce a însemnat ea pentru scena ieșeană și, în general, pentru teatrul românesc.

Fiică a unor oameni simpli (tatăl ei a fost ceferist), ajunsă funcționară la Primăria Iași – unde a fost colega unui alt viitor mare om de teatru, regi-zorul Ion Sava –, primește o bursă și devine elevă a Conservatorului dramatic, la clasa profesorilor Mihai Codreanu și Aurel Ghițescu. Încă elevă fiind, e angajată probistă la Teatrul Național și joacă (în stagiunea 1921–22) unele roluri mici în *O aventură frumoasă*, *Faust*, *Două orfeline* și altele asemenea. Dar adevăratul debut se va petrece în 1926 cu rolul *Anca* din drama istorică *Vlaicu-Vodă* de Al. Davila, unde are marea șansă de a evolua alături de Agatha Bârsescu (*Doamna Clara*) și de Aurel Ghițescu (*Vlaicu-Vodă*). Primește, pentru acest rol, un premiu de interpretare și e trecută din corpul probiști-

lor în cel al actorilor stagiați. De aici începe o strălucită carieră în care, la început, se află roluri de subrete, cochete, ingenuie dramatice, travestiuri, marile succese neîntârziind să apară: *Cherubino* din *Nunta lui Figaro* de Beaumarchais, *Akulina* din *Puterea întunericului* de Lev Tolstoi, *Puck* din *Visul unei nopți de vară* de Shakespeare, *Luluța* din *Chirița în Iași* (cu Vasile Boldescu) și *Chirița în provincie* (cu Miluță Gheorghiu). Cântă și joacă în operete (*Gheșă*, *Vânzătorul de păsări*, *Dunărea albastră*, *Domnișoara de la poștă*, *Domnișoara de ciocolată*, *Vagabonzii*) și în spectacole de revistă (*Bimba-Bimba* de Ion Sava, în care interpretează cinci roluri diferite, unele în travesti).

Are norocul de a evolua sub îndrumarea marilor regizori Aurel Ion Maican și Ion Sava. Când aceștia consideră că actrița s-a maturizat, îi schimbă paleta interpretativă, trecând-o de la subretele molièrești la roluri de caracter, astfel că devine *Catarina* (*Femeia îndărătnică* de Shakespeare), *Wanda* (*Gaițele* de Al. Kirițescu), *Catherine* (*Madame Sans-Gêne* de Sardou – alături de Miluță Gheorghiu, un extraordinar *Napoleon*). A fost perioada de glorie (anii '30) a Teatrului Național.

După război, teatrul intră într-o perioadă de derută, mai ales în privința repertoriului: sunt impuse piese din „creația nouă”, în care esteticul este net subordonat politicului. Totuși, Margareta Baciu – ajunsă actrița de mare autoritate a Teatrului Național (în continuă concurență colegială cu Anny Braeschi) –, chiar dacă nu poate evita unele roluri din asemenea piese (*Pentru fericirea poporului*, *Omul din Ceatal*, *Zori deasupra Moscovei*), primește și interpretează o serie de mari personaje din dramaturgia universală: *Abbie Putnam* din *Patima de sub ulmi* de O'Neill, *Hecuba* din *Troienele* de Euripide, *Margaret* din *Richard III* de Shakespeare, *Virginie* din *Otrava* după Zola, *Linda* din *Moartea unui comis-voiajor* și *Rebecca* din *Vrăjitoarele din Salem* de Arthur Miller, și altele. A rămas neîntrecută până azi în cel puțin două mari creații scenice: *Anna Fierling* din *Mutter Courage* de Brecht și *Celestina* de Fernando de Rojas. Pentru *Anna Fierling* a fost distinsă cu Premiul de interpretare la Festivalul Național de Teatru din 1958.

Temperament puternic, dublat de o rară intuiție artistică, talent viguros, de o întindere și de o complexitate neobișnuite, Margareta Baciu a abordat toate genurile, de la ingenua de comedie ușoară până la marile roluri de tragedie. Iată cum o caracteriza fosta inspectoare generală a teatrelor, poeta Otilia Cazimir: „A jucat, de-a lungul carierei sale atât de bogate și de variate, teatru clasic, teatru modern și nu a ocolit nici teatrul bulevardier care i-a adus, pe vremuri, succese răsunătoare. Îi plăceau însă rolurile grele, pe care le lucra cu mîgală, în adâncime, luptându-se cu ele până când, biruitoare, simțea că nu mai rămâne în interpretarea ei nici urmă de efort. În sutele de roluri interpretate Margareta Baciu a reușit să nu se repete niciodată, să nu semene nici cu ea însăși, cu atât mai puțin cu altcineva. Veșnic vie, veșnic alta, multe din realizările ei au rămas ca puncte de reper în istoria scenei moldovenesti”.

Parteneră ideală în scenă, Margareta Baciu știa să evite locurile comune, clișeele, și mergea direct la esența caracterelor, conferind personajelor o vigoare și o credibilitate unice. A fost tipul de actor total, realizat la cele mai înalte cote ale expresivității scenice.

Toate aceste date și opinii despre actriță – și multe altele încă – se află ordonate, dezvoltate și comentate în cartea Sorinei Bălănescu, carte în care rigoarea cercetătorului se conjugă fericit cu talentul scriitorului, încât lectura nu-ți oferă doar bogăția informației, ci și satisfacția unei autentice delectări intelectuale.